REFORMA SERVICIILOR SOCIO-MEDICALE ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII REPUBLICII MOLDOVA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Tatiana TOFAN[42]

ORCID: 0009-0005-9098-7922

Ala GRECU[43]

Rezumat: *În acest articol, autorii și-a propus să analizeze și să studieze cum integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană ar putea contribui la îmbunătățirea serviciilor socio-medicale: prin accesul la finanțare și asistență tehnică din partea UE, adoptarea și implementarea standardelor și practicilor europene, cooperarea și schimbul de bune practici cu statele membre ale UE. Reforma sistemului de asistență socială „RESTART" își propune soluționarea a patru probleme: managementul defectuos, inegalitatea teritorială, legătura dintre cost și calitate, resursele umane. Autorii au analizat obiectivele reformei care sunt: modernizarea structurii administrative și a mecanismelor de finanțare; dezvoltarea profesională a personalului din sistemul de asistență socială; crearea unui sistem informațional integrat pentru date fiabile despre persoanele vulnerabile. Au trasat nişte concluzii vizavi de reforma dată.*

Cuvinte cheie: reformă, reforma "Restart", servicii sociale, asistență socială, persoane vulnerabile, sistem informațional integrat etc.

THE REFORM OF SOCIO-MEDICAL SERVICES IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA INTO THE EUROPEAN UNION

Abstract: *In this article, the authors aimed to analyze and study how the integration of the Republic of Moldova into the European Union could contribute to the improvement of socio-medical services: through access to funding and technical assistance from the EU, the adoption and implementation of European standards and practices, cooperation and exchange of*

[42] Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

[43] doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova

best practices with EU member states. The reform of the "RESTART" social assistance system aims to solve four problems: poor management, territorial inequality, the link between cost and quality, human resources. The authors analyzed the objectives of the reform, which are: modernization of the administrative structure and financing mechanisms; professional development of staff from the social assistance system; creating an integrated information system for reliable data on vulnerable people. Conclusions were drawn regarding the given reform.

Keywords: reform, "Restart" reform, social services, social assistance, vulnerable people, integrated information system, etc.

Introducere

Integrarea Europeană a Republicii Moldova ar putea aduce beneficii semnificative în dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor socio-medicale în țară. Acest lucru ar putea fi realizat prin accesul la fonduri europene destinate modernizării infrastructurii medicale, creșterii calității serviciilor și formării profesionale a personalului medical.

Metodologia cercetării.

La elaborarea articolului, autoarea a studiat un șir de surse teoretice și practice. Printre metodele de cercetare utilizate figurează analiza și sinteza rapoartelor publice, cât și analiza actelor normative naționale și a Consiliului Europei.

Rezultatele investigației. Stadiul actual al serviciilor socio-medicale în Republica Moldova este caracterizat de unele provocări și dificultăți cum sunt [4]:

- ✓ *Accesul limitat la servicii medicale de calitate*: mulți cetățeni din Republica Moldova întâmpină dificultăți în accesarea serviciilor medicale de calitate, în special în zonele rurale sau în comunitățile marginalizate.
- ✓ *Lipsa resurselor financiare adecvate*: finanțarea insuficientă a sistemului de sănătate și social poate afecta capacitatea acestora de a oferi servicii adecvate și de calitate. Alocarea bugetară redusă poate duce la lipsa echipamentelor medicale moderne, la salarii mici pentru personalul medical și a asistenților sociali la alte probleme.

- ✓ *Lipsa infrastructurii adecvate*: unele unități medicale din Republica Moldova se confruntă cu infrastructură depășită sau deficitară, ceea ce poate afecta livrarea serviciilor și calitatea îngrijirii medicale.
- ✓ *Scăderea numărului de personal medical și asistenții sociali*: există o tendință de scădere a numărului de medici și asistenți medicali, sociali în Republica Moldova, din cauza emigrării forței de muncă medicale în căutarea unor condiții de muncă și salarii mai bune în străinătate.
- ✓ *Probleme legate de serviciile sociale*: sectorul serviciilor sociale se confruntă și el cu provocări, cum ar fi subfinanțarea, lipsa unor programe adecvate pentru grupurile vulnerabile și accesul limitat la servicii sociale de calitate.

În ciuda acestor provocări, există eforturi în curs pentru a îmbunătăți sistemul socio-medical din Republica Moldova, acestea includ reforme legislative și instituționale, inițiative de modernizare a infrastructurii medicale, investiții în formarea și dezvoltarea resurselor umane și colaborarea cu organizațiile internaționale pentru a obține sprijin și asistență tehnică.

Realizarea acestor măsuri vor contribui la [3]:

- ✓ *Extinderea accesului la servicii medicale:* accesul la servicii medicale de calitate rămâne o problemă în Republica Moldova, în special în zonele rurale și pentru grupurile marginalizate. Unele comunități întâmpină dificultăți în a accesa îngrijirea medicală de bază și specializată.
- ✓ *Calitatea serviciilor*: calitatea serviciilor medicale poate varia și există îngrijorări legate de standardele de calitate și competența personalului medical. Uneori, lipsa infrastructurii adecvate și a echipamentelor medicale moderne poate afecta livrarea serviciilor de calitate.
- ✓ *Resursele umane:* Sectorul medical din Republica Moldova se confruntă cu o lipsă de personal medical calificat, inclusiv medici și asistenți medicali. Acest lucru poate afecta capacitatea sistemului de sănătate de a răspunde la nevoile populației.
- ✓ *Extinderea pachetului de servicii sociale prestate*: În ceea ce privește serviciile sociale, există, de asemenea, provocări în furnizarea unei game complete de servicii pentru persoanele vulnerabile, cum ar fi copiii aflați în situații de risc, persoanele în vârstă și persoanele cu dizabilități.

Cu toate acestea, succesul realizării reformei serviciilor socio-medicale din Republica Moldova, poate fi încetinit de resursele limitate și de alte priorități concurente în cadrul sistemului de sănătate și asistență socială.

Prin intermediul integrării în Uniunea Europeană, Republica Moldova ar putea beneficia de schimburi de experiență și bune practici în domeniul sănătății și asistenței sociale, având posibilitatea de a adopta standarde europene și de a se alinia la cele mai bune practici în furnizarea serviciilor medicale și sociale.

De asemenea, integrarea europeană ar putea contribui la consolidarea sistemului de sănătate publică, îmbunătățind accesul la serviciile medicale de calitate pentru toți cetățenii Republicii Moldova și asigurând o acoperire mai cuprinzătoare a nevoilor sociale și medicale ale populației.

Totuși, este important să se recunoască că integrarea europeană ar putea implica și provocări, cum ar fi adaptarea la standardele și reglementările europene, precum și necesitatea de a aborda inegalitățile existente în sistemul de sănătate și asistență socială din Republica Moldova.

Experiența Uniunii Europene. Spre exemplu Programul „*UE pentru sănătate*" pentru perioada 2021-2027 a fost instituit prin Regulamentul (UE) 2021/522. Acest program aduce valoare adăugată și completează politicile statelor membre în domeniul sănătății [1].

Programul "UE pentru Sănătate" (EU4Health) este unul dintre principalele instrumente ale Uniunii Europene pentru promovarea sănătății și a securității pacienților în Europa. Acesta este destinat să sprijine cooperarea între statele membre UE în domeniul sănătății, să încurajeze inovația și să contribuie la creșterea rezilienței sistemelor de sănătate în fața provocărilor actuale și viitoare.

Se urmăresc patru obiective generale aceste fiind:

1. Îmbunătățirea și promovarea sănătății
2. Protejarea oamenilor
3. Accesul la medicamente, dispozitive medicale și produse necesare în situații de criză
4. Consolidarea sistemelor de sănătate

Aceste obiective generale la rândul său conțin obiective specifice cum ar fi:

- Promovarea sănătății și prevenirea bolilor, în special a cancerului
- Inițiative și cooperare internațională în domeniul sănătății
- Prevenire, pregătire și răspuns la amenințările transfrontaliere la adresa sănătății
- Completarea stocurilor naționale de produse esențiale necesare în situații de criză
- Constituirea unei rezerve formată din profesioniști din domeniul sănătății și din personal de sprijin
- Asigurarea accesibilității și disponibilității acestor produse
- Consolidarea datelor privind sănătatea, a instrumentelor și serviciilor digitale și transformarea digitală a asistenței medicale
- Îmbunătățirea accesului la asistența medicală
- Elaborarea și aplicarea legislației UE în domeniul sănătății și plasarea dovezilor la baza procesului decizional
- Activități integrate între sistemele naționale de sănătate.

Programul „UE pentru sănătate" este implementat cu ajutorul unor programe anuale de lucru ce sprijină o gamă largă de acțiuni grupate pe patru „direcții" globale, cu un accent transversal pe cancer, acestea fiind:

- Pregătirea pentru situații de criză
- Promovarea sănătății și prevenirea bolilor
- Sistemele de sănătate și profesioniștii din domeniul sănătății
- Sectorul digital.

Programul este implementat de Agenția Executivă Europeană pentru Domeniile Sănătății și Digital (HaDEA). Pentru implementarea acestor obiective generale și specifice sunt necesare 5,3 miliarde EUR pentru perioada 2021-2027 cu scopul de a consolida reziliența sistemelor de sănătate și a promova inovarea în sectorul sănătății [2]. Programul „UE pentru sănătate" va avea o contribuție semnificativă la redresarea post-COVID-19, îmbunătățind sănătatea populației din UE, sprijinind lupta împotriva amenințărilor transfrontaliere privind sănătatea și sporind gradul de pregătire și capacitatea UE de a răspunde în mod eficace la viitoarele crize sanitare, în cadrul unei viitoare Uniuni Europene a sănătății puternice.

Implementarea acestui program pe parcursul anilor 2021-2027 a fost întâmpinată cu o serie de provocări și rezultate mixte în diferite țări ale UE. Iată câteva aspecte relevante [2]:

- ✓ *Finanțare:* Programul EU4Health a fost inițial prevăzut cu un buget de 9,4 miliarde de euro, dar acesta a fost redus la 1,7 miliarde de euro în urma negocierilor dintre statele membre și Parlamentul European. Această reducere semnificativă a bugetului poate afecta capacitatea programului de a atinge obiectivele stabilite.
- ✓ *Reziliența sistemelor de sănătate*: Cu accentul pus pe construirea unei reziliențe sporite a sistemelor de sănătate, unele țări UE s-au concentrat pe îmbunătățirea capacității lor de a face față crizelor de sănătate publică, cum ar fi pandemia COVID-19. Alocarea de resurse pentru pregătirea și răspunsul la situații de urgență medicală a fost o prioritate în implementarea programului.
- ✓ *Cooperare și schimb de bune practici*: EU4Health încurajează schimbul de bune practici între statele membre în ceea ce privește sănătatea. Unele țări au adoptat acest aspect cu entuziasm, organizând evenimente, traininguri și programe de schimb pentru a împărtăși cunoștințele și experiențele lor în domeniul medical.
- ✓ *Inegalități în accesul la serviciile de sănătate*: O provocare persistentă în UE este reprezentată de inegalitățile în accesul la serviciile de sănătate. Anumite grupuri vulnerabile, cum ar fi migranții, persoanele cu dizabilități sau persoanele cu venituri mici, se confruntă adesea cu obstacole în accesul la îngrijirea medicală. Implementarea EU4Health ar trebui să abordeze aceste discrepanțe și să promoveze o mai mare incluziune și egalitate în ceea ce privește sănătatea.
- ✓ *Adaptarea la schimbările demografice și tehnologice*: Populația în Europa îmbătrânește, iar tehnologiile medicale avansează rapid. Prin urmare, statele membre trebuie să-și adapteze sistemele de sănătate pentru a răspunde mai bine nevoilor populației. EU4Health ar trebui să încurajeze inovarea și să sprijine adaptarea sistemelor de sănătate la aceste schimbări.

Oportunitățile de finanțare prin programul „UE pentru sănătate" sunt publicate de Agenția Executivă Europeană pentru Domeniile Sănătății și Digital (HADEA).

Provocările în materie de sănătate sunt, prin natura lor, transversale. Programul „UE pentru sănătate" completează alte programe, politici, instrumente și acțiuni ale Uniunii:

- Fondul social european Plus (FSE+), pentru a sprijini accesul grupurilor vulnerabile la asistență medicală;

- Fondul european de dezvoltare regională, pentru a îmbunătăți infrastructura regională de sănătate

- Orizont Europa, pentru cercetare în domeniul sănătății;

- Mecanismul de protecție civilă al Uniunii/capacitatea rescEU, pentru crearea de rezerve de echipamente medicale pentru situații de urgență;

Scopul implementării Programului "UE pentru Sănătate" în perioada 2021-2027 este consolidarea colaborării între statele membre și pentru abordarea provocărilor actuale și viitoare în domeniul sănătății în Europa [2]. Cu toate acestea, este important ca statele membre să acorde atenție adecvată finanțării și să fie flexibile în adaptarea programului la nevoile și circumstanțele locale.

Republica Moldova este asociată la programul dat, deoarece Comisia Europeană a semnat un acord de asociere cu autoritățile moldovene.

Oportunități oferite de către Uniunea Europeană Republicii Moldova. Uniunea Europeană oferă Republicii Moldova numeroase oportunități în reformarea serviciilor socio-medicale. Iată câteva dintre acestea [6]:

- ✓ *Finanțare și asistență tehnică*: prin intermediul diferitelor programe și fonduri, precum Instrumentul European de Vecinătate sau Instrumentul de Asistență de Preaderare, UE oferă Moldovei finanțare și asistență tehnică pentru a sprijini reformele în domeniul serviciilor socio-medicale. Aceasta poate include granturi pentru proiecte specifice, precum și expertiză tehnică și consultanță pentru dezvoltarea și implementarea politicilor.
- ✓ *Acces la bune practici și expertiză*: Moldova poate beneficia de schimbul de bune practici și expertiză în domeniul serviciilor socio-medicale prin intermediul rețelelor și platformelor create de UE. Acestea oferă oportunitatea de a învăța din experiența altor țări membre UE și de a adapta aceste cunoștințe la contextul specific al Moldovei.
- ✓ *Standarde și reglementări comune*: integrarea în UE necesită alinierea la standardele și reglementările europene în diverse domenii, inclusiv în cel al serviciilor socio-medicale. Aceasta poate oferi Moldovei oportunitatea de a îmbunătăți calitatea și eficiența serviciilor sale, iar

conformitatea cu standardele europene poate facilita cooperarea și schimbul cu alte state membre UE.

- ✓ *Dezvoltarea infrastructurii și capacităților umane*: prin proiecte și programe specifice, UE poate sprijini dezvoltarea infrastructurii și a capacităților umane în domeniul serviciilor socio-medicale în Moldova. Aceasta poate include construcția sau modernizarea facilităților medicale și sociale, precum și formarea și pregătirea personalului medical și social.
- ✓ *Promovarea incluziunii sociale și a drepturilor omului*: UE pune un accent deosebit pe promovarea incluziunii sociale și a respectării drepturilor omului, inclusiv în domeniul serviciilor socio-medicale. Prin intermediul diferitelor programe și inițiative, Moldova poate beneficia de sprijin pentru promovarea egalității de acces la servicii de sănătate și de asistență socială pentru toți cetățenii săi [5].

La fel putem menționa, că prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate, Cooperare și Dezvoltare (ENI), Uniunea Europeană sprijină reformele în sectorul sănătății din Republica Moldova. Aceste programe pot include asistență tehnică, finanțare și schimburi de experiență pentru a consolida sistemele de sănătate și pentru a îmbunătăți accesul la servicii medicale de calitate.

De asemenea, în cadrul Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, există angajamente referitoare la îmbunătățirea serviciilor de sănătate și a standardelor în domeniul sănătății, precum și la promovarea sănătății publice și a bunăstării populației [6].

În plus, Republica Moldova poate beneficia de alte programe și inițiative ale Uniunii Europene care vizează sănătatea și bunăstarea, în funcție de prioritățile stabilite de ambele părți în cadrul cooperării bilaterale.

Concluzii

Reforma serviciilor socio-medicale în Republica Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană necesită un angajament ferm din partea autorităților publice, investiții adecvate și colaborare atât la nivel intern, cât și pe plan internațional. O astfel de reformă ar putea contribui la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor și la alinierea mai strânsă a Republicii Moldova la standardele europene în domeniul sănătății și al serviciilor sociale.

Referințe bibliografice:

1. https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_ro
2. https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_ro#programele-de-activitate
3. https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_ro#ref-%C8%9B%C4%83ri-ter%C8%9Be-asociate
4. https://statistica.gov.md/ro/date-statistice-republica-moldova-versus-uniunea-europeana-9877_59525.html
5. https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/03/Reforma-sistemului-de-asistenta-sociala-1.pdf
6. https://statistica.gov.md/index.php/ro/acord-asociere-rm-ue-50.html